

S z a k o l c z a y L a j o s

Erkölc, szenvedély, invenció

/ Nagy János szobrászművész 85 éves

Istenáldotta plasztikai érzék, erő, dinamika, technikai virtuozitás, ősiség és modernség jellemzi Nagy János művészetét. Úgy merül le az anyagba, hogy látni a szellemi háttér (nem akármilyen műveltségélmény) ihletet megmozgató jelenlétét. Azt a káprázatos hátországot, amely a tudást a hathatós cél (minél jobb szobor megalkotása) érdekében szenvedelemmel ötvözi. A művészt a magyar szellem és hitvilág, valamint Izsó Miklós parasztjainak táncos mozdulata éppúgy fogva tartja, mint Brâncuși tömbélménye vagy Picasso és Henry Moore (a két megátalkodott modern) világot lebíró bátorsága. Hogy a szkíták vagy a hunok, „szellemi előőrseink” hogy jönnek ebbe a képbe – pedig benne vannak, és Attila kardja is fegyelmezi a kicsapongó világot –, talán csak a Mindentudó a megmondhatója.

Mindezek kivallásához erkölcsi bátorság is kell – amely elsősorban tartás és nem kevés humánus –, hiszen „letagadott” történelmünk nem egy darabja arra inti (sőt hangosan szólítja!) a „világ gyémánt-

tengelyét” (J. A.) kiegyenesíteni akaró alkotót, hogy ne legyen rest anyagba (fába, kőbe, bronzba) foglalni ítéletét. A boldogságforrás, kozmikus létszemléletéből kitűnik, szinte mindig jelen van – figyeljük csak a *Faunok* és *nimfák* (bronz plakett) szabadság-táncát, pezsgő erotikáját vagy a *Három bálvány* (diófa), a *Három generáció* (hársfa), illetve az *Erdei Vénusz* testdomborulatának izzó nőiségét –, ám a teremtés öröme csak úgy teljes, ha nem ódzkodunk a golgotai sötétség kibírhatalan fájdalmától sem. Ez utóbbi döbbenete élteti a görcsös kézzel a légben kapaszkodó emberek, a Kitelepítettek-emlékművét. [...]

Nem szólva a magyar kisebbség jogaiért harcoló mártír, Gróf Esterházy János, a tragikus sors ellenére is fölemelő példájának megannyi szobor-variációról. A művész a köztérre került, gesztenyés-kerti emlékművön kívül számtalan kisplasztikában, éremben tett hitet a gyémánttisztaságú gondolkodó-politikus erkölcsi helytállás mellett. Ugyancsak

Nagy János szobrászművész lakásában látható szobortervek

drámai mód az is, ahogyan a XX. századi hőst kisbronzban és plakett-hátlapon krisztusi corpusként ábrázolja.

Ha József Attilának a Duna, a közép-európai testvérnepeket összekötő folyó *örömzuhataga-bánatvize* hozott megváltást, Nagy Jánosnak, a szabadságimádattól részegült bölcsnek egy hazai kis rokon, az *Ipoly* erős fodra, nyugvó hulláma adott ad lelki kapaszkodót. Ez a fekete dióból faragott mítoszi sugallatú szobor fekvő női alakot formáz – mindenik „*lagunájában*” ott fészkel a véghetlen nyugalma (csak itt-ott háború taposta) béke –, de hullám-közeli gesztusában a szülőföld-szeretet, a befogadó anya tisztelete dominál. [...]

Miből áll Nagy János plasztikai ereje? A virtuóz formáló készségből, a dinamikus – jóllehet szállongónak tetsző – egyensúly megtalálásából, az anyagot fáradhatatlanul megdolgozó türelemből. Kitűnőbbnél kitűnőbb lovas szobrai bizonyítják – előlnézetükben, hátulnézetükben és oldalnézetükben is gyönyörködtetésre kész alkotások –, hogy nincs egyetlen kitűnített póz a hatás eléréséhez. A találékonyság, némelyikük az esztétikum jegyében ki van billentve az alapállásából, a plasztikai erőt megsokszorozza (*Harcos I.–II., Lovas, Mátyás király, Szent Imre herceg, Zsitvatoroki emlékmű-tenv.*). Ez a térbehajlítás, a testrészek gesztusnál több kimozdítása való helyzetükből,

Mégfeszített

Szent család

Triptychon

Gályarabok - terv

Mátyás emlékérem

teszi különlegesen egyedivé a tánccal hívogató huszárt (*Toborzó*), s nemkülönben a másik kis ragyogó bronzot, a Kődobálót is. [...] Csaknem vég nélkül sorolhatnám a másfélszáz plasztikából kiemelkedő darabokat – a diófa *Torzótól* a *Szobrász és modellje* bronzreliefig se szeri, se számuk. Valósággal átszellemített művek. Ám mégsem ők köröznek a szakrális magasban, hanem a szinte egész kollekciónál gondolatgazdagságával kitűnő az *A hit ereje – Gályarabok* című kompozíció. Ha a (ma még csak)

viaszból formázott, tengeren hánykódó bárka, megfeszített embereivel, minden nézetből dinamikát sugalló alakjaival: élet-halál kolompjával létünk törékenységére, ám a harc föl nem adására figyelmeztet, százszorosan ezt fogja tenni – reménykedjünk! – a budapesti helyszínen fölállítandó hét méter hosszú és öt méter magas szobor.

Virtuóz továbbélése a történelmet, a mítoszt és a hitvilágot egyként magában foglaló Nagy János-i kozmosznak.

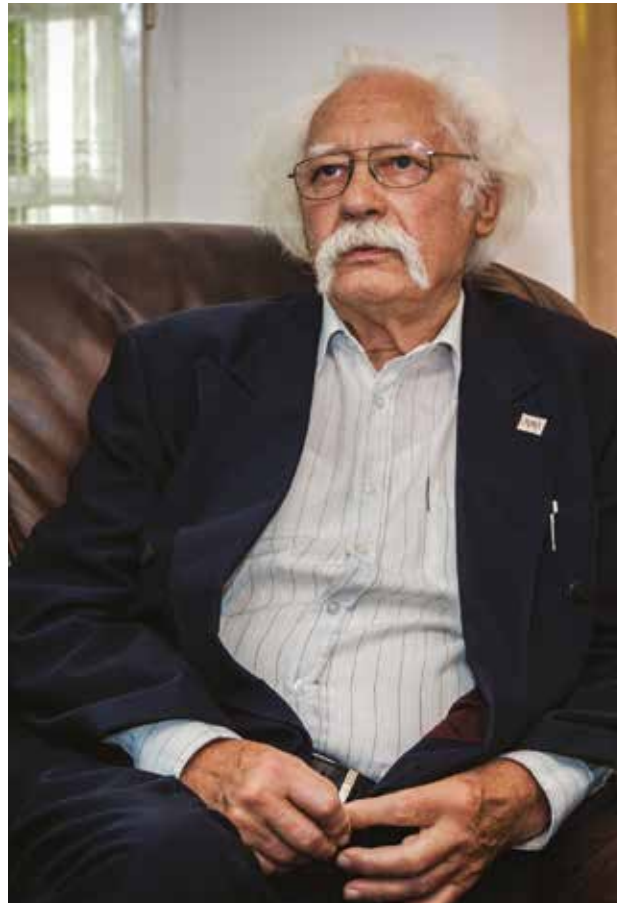
Michl József polgármester köszönti a 85 éves Nagy János szobrászművészt

Zsitvatoroki emlékmű - terv

IV. Béla király és családja / Esztergom, 2000

Nagy János szobrászművész

Nagy János szobrászművész 1935. június 17-én született Rákosszentmihályon. A pozsonyi Képzőművészeti Főiskola elvégzése után a besztercebányai, majd a nyitrai tanárképző főiskolán tanított. Alkotásait számos egyéni kiállításon láthatta a közönség, köztéri szobrai többek között Komáromban (Elsős, Család, Szökőkút), Párkányban (Anyaság), Gútán (Árvízi emlékmű), Dunaszerdahelyen (Mártírelmékmű), a Hortobágyon (Memento), Galántán (Kodály Zoltán), Léván (Nagymama), Füleken (Gitáros nő), Budapesten (Esterházy János), Kisszebenben (Csontváry-emléktábla), Ipolybalogon (Sírbatétel), Köbölkúton (Levétel a keresztről), Szencen (Szenci Molnár Albert), Hetényben (Széchenyi István) és Búcsón (Bulcsú vezér) állnak. 2000-ben Esztergomban állították fel IV. Béla király domborművét, 2004-ben Rév-Komáromban az Aradi vértanúk emlékművét. II. világháborús emlékművei Ipolyszakállason, Ipolybalogon, Nagycétényben és Málason kerültek kivitelezésre. 2015-ben Martonvásáron adták át Beethoven és a halhatatlan kedves című szobrát.

Nagy János 1994-ben Esterházy János-díjat kapott, 2000-ben a Magyar Köztársaság elnökének aranyérmét, 2001-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét nyerte el, 2002-ben a Szlovák Köztársaság Aranyplakettjét, 2003-ban a Posonium Irodalmi és Művészeti Életműdíjat Szlovákiában, és 2009-ben a Szervátiusz Jenő-díjat. 2005 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja. A szobrászművész nyolcvanéves korában döntött úgy, hogy otthagyja Felvidéket, és visszatér Magyarországra, hogy Tatán teljesítse ki életművét.

Fotó: Miglinczi Éva, Németh László, Tata Önkormányzat